

Hangácsi István

Északi inspiráció a V4-ek jövőjéhez

Manapság, amikor a hazai és nemzetközi sajtó legfelkapottabb közéleti témái a Brexit, az EU-ba irányuló bevándorlás, Donald Trump alt-right-os Amerikája és az európai „illiberalizmus” meg „populizmus”, meghökkentőnek tűnhet a visegrádi négyek pozitív jövőképéről elmélkedni. Arról nem is beszélve, hogy e négy közép-európai állam vezetői – ha eltérő mértékben is, de – rendszeresen kritizálják a gazdasági felemelkedésükben oly fontos szereppel bíró EU politikai irányvonalát. Emiatt egyre több figyelem irányul főleg a magyar és a lengyel, olykor a cseh és a szlovák belügyekre. Forгатókönyvek sora születik a térség közeli és távoli jövőjéről, egy potenciális magyar exitről, a lengyel izolálódásról, a cseh különutasságról és a szlovák stagnálásról. Más olvasatokban egyenesen az EU sírásóinak, de legalábbis a francia–német tandem nyílt kihívóinak tartják a visegrádiakat.

Ebben az írásunkban az aktuálpolitikai történéseken alapuló értelmezés helyett egy nemzetközi példa szemszögéből értékeljük a V4-eket. Mert a közép-európai térség államai számára – legyen ez bármennyire is furcsa első hallásra – a történelem során most adottak a legjobb nemzetközi és regionális, politikai és gazdasági feltételek ahhoz, hogy együttesen a saját sorsuk kovácsai legyenek. Mégis hogyan? Önerőből vagy valamilyen példát követve? Mi ez utóbbira

fogadunk! A Visegrádi Csoport dokumentumaiban rendszeresen hivatkozási pontként jelenik meg az Északi Tanács, ez az évszázados hagyományokkal büszkélkedő skandináv kooperáció. Mi is innen vesszük szemügyre a V4-eket. Elemzésünkben a történelmi előzmények bemutatásán túl azt vizsgáljuk, hogy milyen területeken és hogyan mozdítható elő a V4-ek fejlődése, és ennek érdekében mit tanulhatnak, milyen példákat vehetnek át az Északi Tanácstól.

A visegrádi kooperáció történelmi előzményei

A közép-európai népek közötti együttműködés évszázadokon át meglehetősen korlátozott, viszonyuk konfliktusokkal terhelt. Történelme során e régió többnyire egy-egy birodalomnak volt alárendelve (török, Habsburg, náci német és orosz/szovjet), népeit a töredezettség és a nemzetállamiság hiánya jellemezte. Emiatt sem alakultak itt ki különböző alkalmi vagy tartós együttműködési formák politikai, gazdasági és kulturális téren. Az 1335-ös visegrádi királytalálkozót követően évszázadokig nem jött létre más, átfogónak tekinthető együttműködés a lengyel, a magyar és a cseh királyságok, illetve nemzet között. A visegrádi együttműködés újjáéledése egészen a XX. század végéig váratott magára.

V4: az újjáéledő közép-európai regionalizmus

Amikor 1991-ben Csehszlovákia, Lengyelország és Magyarország első demokratikusan megválasztott vezetői találkoztak Visegrádon, az 1335-ös királytalálkozóra, a több mint 40 évnyi

kommunista időszak közös terhére, valamint a szabadságra, demokráciára és az európai közösségben való gondolkodásra alapozva hozták létre a [Visegrádi Csoportot](#). Václav Havelt, Antall Józsefet és Lech Walesát bizonyos mértékig közös célok és érdekek motiválták arra, hogy egy regionális együttműködés alapjait fektessék le, amely hozzájárul majd a térség biztonságához, politikai és gazdasági fejlődéséhez. A '90-es évek elején, amikor a kétpólusú világrend felbomlott, és tucatnyi állam demokratizálódott, a volt szocialista blokkban különböző szélsőség pártok jelentek meg, a Balkánon pedig épp kirobbant egy rég nem látott háború. Ezek fényében a Visegrádi Együttműködés megalakulása egy meglehetősen előrelátó és pozitív döntésként értelmezhető.

A visegrádiak legfőbb célja, az említetteken túl, az ekkor új fejlődési fázisba lépő Európai Gazdasági Közösséghez/Európai Unióhoz és a NATO-hoz való csatlakozás volt. Időközben Csehország kettéválásával, a független Csehország és Szlovákia megalakulásával négytagúra bővült a csoport, s egyenként megindultak a tárgyalások az euroatlanti csatlakozásról. Ám a kezdeti reménykeltő folyamatok gyorsan negatív irányba fordultak, jórészt a V4-es tagállamok belpolitikai fejleményeinek hatására. Szlovákiában a Vladimír Mečiar által vezetett kormány (1994–1998) a demokratikus és jogállami kereteket öncélúan felhasználva irányította az országot, összejátszva a titkosszolgálatral és a maffiával is, miközben megbélyegezték a helyi magyar közösséget. Ezen felül Pozsony igencsak ellenségesen viszonyult a Visegrádi Együttműködéshez és az euroatlanti integrációhoz. Eközben Csehország felett atyáskodó Václav Klaus miniszterelnök sem támogatta túlságosan a szorosabb

V4-es együttműködést, inkább arra törekedett, hogy minél előnyösebb egyéni feltételeket küzdjön ki a csatlakozási tárgyalásokon. A magyar (Horn) és a lengyel (Pawlak-, Oleksy és Cimoszeviwcz) kormányok is főleg a belső folyamatokra koncentráltak: a privatizációra, a pénzügyi-költségvetési kiigazításokra, a gazdasági megszorításokra és a politikai hatalom megszilárdítására. Ez volt a Visegrádi Együttműködés mélypontja.

Ám 1998-ra kicsit más szelek kezdtek fújni a térségben: a szlovák Dzurinda-, a cseh Zeman-, a lengyel Buzek- és a magyar Orbán-kormányoknak köszönhetően új lendületet kapott a Visegrádi Együttműködés, és a közös erőfeszítések révén több fontos lépésre is sor került a következő években. 1999-ben megszületett Pozsonyban a V4-es együttműködés területeiről és az elnökségi rendszerről szóló [szerződés](#), amelyet 2002-ben [egy kiegészítő dokumentum](#) követett; 2000-ben pedig létrejött a Nemzetközi Visegrádi Alap (erről a következő részben szólunk bővebben). Ezt az időszakot a térség nemzetközi szakértői és a hazai elemzők is rendre sikeresnek értékelték.

2004-től ismét alábbhagyott a Visegrádi Együttműködés, ugyanis az EU-s csatlakozás után a tagállamok figyelme inkább az uniós folyamatokban való részvételre irányult, mintsem a regionális együttműködés fejlesztésére. 2004-ben, a csatlakozást követően még született egy [közös nyilatkozat](#) a V4-es együttműködés folytatásáról, de a gyakorlatban megtört az előző évek lendülete, amit jól mutat, hogy a 2007–2008-as globális pénzügyi válság hatásait egyénileg kezelték a V4-ek. A 2004 és 2009 közötti időszak tehát nem a Visegrádi Együttműködés fejlődéséről szólt.

Változások 2009 és 2011 között következtek be, ismét egy aktívabb periódust eredményezve. A 2009-es nagy ukrán–orosz gázvita együttműködésre ösztönözte a visegrádiakat az energiabiztonság terén, ám ez a lendület csak lassan terjedt át más területekre (főleg az eurózóna akkortájt kezdődő válsága miatt, amelyet a nem eurót használó államok is megéreztek). A fordulópont 2011, amikor is a V4-es országok akkori kormányai a Visegrádi Csoport megalakulásának 20. évfordulója alkalmából ismét hitet tettek a régiós együttműködés mellett a [pozsonyi nyilatkozattal](#), amely összefoglalta az eddig elért eredményeket és vázolta a jövőbeli kooperáció régi-új területeit. Ettől kezdve ismét megnövekedett a különböző szintű találkozók száma. Az aktivizálódás 2013–2014-ben hozta meg első gyümölcsét, a [Visegrádi Harccsoportot](#).

A Visegrádi Négyek intézményei

A V4 intézményesülése meglehetősen alapszintű, annak ellenére, hogy az együttműködés majd három évtizedes történettel rendelkezik.

Találkozók és elnökség

A V4 1991 és 1999 között elég ad hoc módon működött, azaz a tagállamok főleg politikai és döntéshozói (államfői, kormányfői és külügyminiszteri) találkozókat tartottak különböző aktuális kérdésekről. Ezek a találkozók fokozatosan terjedtek ki a védelmi és mezőgazdasági, majd más minisztériumokra, illetve szakterületekre.

Az első pár év után gyakorlatilag vegetált az együttműködés, főleg a cseh különutasság és a szlovák passzivitás miatt. Újabb lendületet 1999-ben kapott, ugyanis ekkor került elfogadásra Pozsonyban egy [dokumentum](#), amely meghatározta a kooperáció területeit és az egyeztetések kereteit: rendszeresítette a különböző szintű találkozókát és létrehozta a visegrádi elnökség évente rotálódó intézményét. Eszerint a tagállamok között kormányfői, államfői, parlamenti, államtitkári, miniszteri, [2002-től](#) szakértői szinten is, valamint a környező szomszédos államok hasonló szintű képviselőivel találkozók, illetve konferenciák szerveződnek. Ezek közül a kormányfői szintűek a legjelentősebbek a Visegrádi Együttműködés egészére nézvést.

Lényegében minden egyeztetést követően egyhangúan elfogadásra kerül egy hivatalos nyilatkozat a megbeszélésekről és az esetleges vállalásokról. E találkozókát azonban semmilyen közös titkárság nem koordinálja, azok megszervezése többségében az épp soros elnökséget betöltő tagállam kormányának és minisztériumainak a feladata.

Az 1999-ben elfogadott dokumentum az együttműködés keretein túl – mint említettük – az [együttműködési területeket](#) is meghatározta, ekképpen:

- külügyek: V4 regionális profil kialakítása, valamint rendszeres tagállamok közötti szakértői találkozók lebonyolítása (kül-, védelem- és biztonságpolitikai témákban);
- belügyek: határvédelem (schengeni rendszer), bevándorlás és az illegális tevékenységek ellenében;

- kultúra, oktatás, kutatás, ifjúság, társadalom és sport (Nemzetközi Visegrádi Alap);
- környezetvédelem, infrastruktúra-fejlesztés és határon átnyúló együttműködések.

A Nemzetközi Visegrádi Alap (NVA)

A [Nemzetközi Visegrádi Alap](#)ot 2000-ben hozták létre Pozsonyban, és főleg kultúrával, oktatással, kutatással, sporttal és civil kezdeményezések támogatásával foglalkozik. Az NVA évente száznál is több határon átnyúló együttműködést támogat, nemcsak a V4-ek területén működő, hanem EU-s vagy EU-n kívüli szervezeteket és kezdeményezéseket is. Az Alapot a V4-ek külügyminiszterei felügyelik, és ők döntenek az NFA költségvetéséről; a pályázatok elbírálásában a nagykövetek játszanak fontos szerepet. A célzott támogatásokon túl az Alap minden évben kiosztja az ún. [Nemzetközi Visegrádi Díjat](#), melynek elég csekély az ismertsége és a presztízse, dacára annak, hogy olyan intézmények és egyének nyerték el,¹ amelyek/akik jelentős mértékben hozzájárultak a tagállamok közötti kulturális együttműködés fejlődéséért.

Visegrádi Szabadalmi Intézet (VSZI)

Ez a V4-ek legújabb intézménye, amely 2016-ban jött létre az [Északi Szabadalmi Intézet](#) (Nordic Patent Institute) mintájára.

¹ Szigeti László (Kalligram Kiadó), Nemzetközi Kulturális Központ (Krakkó), Pilzeni Nemzetközi Színházi Fesztivál, Spiró György, Vladimír Godár és még [mások](#).

[Központja Budapesten van](#), illetve minden tagállamban rendelkezik kirendeltségekkel a nemzeti szabadalmi vagy iparjogvédelmi hivatalokon belül. A VSZI a [Szabadalmi Együtműködési Szerződés](#) (PCT) feltételei alapján nemzetközi kutatási és elővizsgálati szervként működik. Különböző találmányok, kutatások és elővizsgálatok lefolytatásáért felel a [Szellemi Tulajdon Világszervezete](#) (WIPO) standardjai szerint.

Think Visegrad

A [Think Visegrad](#) a 2011 és 2012 közötti cseh elnökség eredménye, mely gyakorlatilag egy platform a régió agytrösztjei és elemzői számára. Fő célja, hogy teret biztosítson a szakmai diskurzusnak, egyúttal tanácsadó funkciót tölt be a tagállami kormányok, a mindenkori elnökség és a Nemzetközi Visegrádi Alap számára. Alapvetően a V4-ek minden tematikus prioritásával foglalkozik, valamint évente különböző nem nyilvános, rövid, közép és hosszú távú elemzéseket készít. Az alapító intézmények között független és állami háttérű agytrösztök is jelen vannak. Az Think Visegradot a Nemzetközi Visegrádi Alap finanszírozza.

A Visegrádi Csoport eredményei

A lassan három évtizede létező V4-ek eredményei eddig korántsem látványosak a térségben élők számára, s inkább politikai, kisebb részt gazdasági hasznot hoztak. A jószomszédi viszonyt nevezhetjük az első eredménynek: mind a négy tagállam politikai

vezetése (kormányoktól függetlenül) a rendszeres és magas szintű találkozók révén folyamatosan tapasztalatokat cserél, mélyítik a szakpolitikai együttműködéseket, egyeztetnek az EU-s politikákról a csúcstalálkozók előtt is. Ugyanakkor ez nem jelenti azt, hogy ne lenne továbbra is egy jellegzetes törésvonal a négy tagállam között. A cseh és a szlovák kormányok mindig is egy kis tandemet alkottak (függetlenül az épp regnáló kormányzat összetételétől), s ugyanez érvényes a lengyel és magyar kormányok esetében is. Bár Budapest és Pozsony évek óta csak a gazdasági és EU-s témák esetében hangsúlyozza az államközi együttműködés sikerességét, a szlovák–magyar viszonyoknak vannak kritikus, megoldatlan ügyei,² amelyeket látványosan jegelnek a szlovákiai magyar közösség kárára. Ezzel együtt is a V4-es tagállamok egymáshoz való viszonya összességében pozitív.

Második eredményként a Nemzetközi Visegrádi Alap (NVA) emelhető ki, amely fennállása óta mintegy 75 millió eurót fordított a közép-európai kulturális, civil és szakmai együttműködések támogatására (lásd [ezt az ábrát](#)).

Harmadikként pedig egy „elfeledett sikertörténetet”, a [Közép-európai Szabadkereskedelmi Megállapodást](#) (CEFTA, 1992. december) érdemes megneveznünk, amelyet az alapítók az EU-s csatlakozást követően azonban sorsára hagytak. A CEFTA elsősorban az EU és a V4-ek közötti kereskedelem megkönnyítését szolgálta, másodsorban pedig az EU-ba való integrációt volt hivatott

² A legkritikusabb ügyek: a kettős állampolgárság büntetése Szlovákia részről (igaz, [a több mint 2500 érintettből alig 100 magyar](#)), Malina Hedvig ügye (Magyarországon lezáródott az eljárás, de a szlovák hatóságok máig nem követték meg) és a Beneš-dekrétumok.

felgyorsítani. Az egyezményhez később az összes balkáni állam csatlakozott. Az EU-s tagság 2004-es megszerzésével az alapító V4-ek kiléptek, miközben 2006-ben sikerült új alapokra helyezni az egyezményt, ám ehhez már semmilyen köze nem volt a Visegrádi Csoportnak.

Történelmi együttműködések a skandináv régióban

Ahogy a Visegrádi Csoportnak is volt történelmi előzménye, úgy a skandináv regionális együttműködésnek is. Kezdve a [Kalmari unió 1397-es megalakulásától](#) a 19. századi, politikai uniót szorgalmazó, de lényegében csak a kultúrára hatást gyakorló [pánskandinavizmuson](#) át az 1873-ban létrejött Skandináv Monetáris Unióig és az 1919-ben megalakult [Északi Egyesülésig \(Nordic Association\)](#). A két világháború között megfeneklettek az integrációs kezdeményezések, majd a hidegháborús világrend arra készítette az északi államokat, hogy egy szervezett együttműködési keretbe tömörüljenek. Kezdetben ez csak a szakszervezetek között jött létre, ám ezen felbuzdulva indultak el a tárgyalások egy közös vám- és védelmi unióról, de végül is mindkettő meghiúsult.

A skandináv államok nem egy szupranacionális szervezetben gondolkodtak, hanem egy kormányközi platformban, amelynek keretei között nem kell feláldozniuk a már meglévő tagságaikat más nemzetközi szervezetekben, és az ezekkel járó előnyöket sem. 1952-ben született meg az elhatározás Izland, Dánia, Norvégia és Svédország részéről az Északi Tanács megalapítására. Finnország csak 1955-ben, a desztalinizációs időszakban csatlakozhatott az új,

hruscsovi szovjet vezetés enyhülő külpolitikájának köszönhetően. 1962-ben mélyült a tagállamok együttműködése a helsinki szerződés révén, amely egyfajta “alkotmányként” funkcionál, meghatározva a kooperáció főbb területeit, intézményeit és azok hatásköreit. E szerződés az évek során több módosításon is átesett, és a 70-es évektől az alapítók mellett az Aaland- és a Feröer-szigetek, valamint Grönland is részt vesz az alapító tagállamok delegációinak tagjaként.

A 60-as évek második felében az EFTA (Európai Szabadkereskedelmi Megállapodás) stagnálását és a britek EGK-hoz való csatlakozási kísérleteit sorozatosan meghiúsító De Gaulle-i vétókat látva az Északi Tanács egy EGK-hoz hasonló közös gazdasági térség kialakításában kezdett el gondolkodni, [NORDEK néven](#). Az 1970-es reykjavíki tanácskozáson bemutatott szerződés aláírására azonban nem került sor, előbb a finn, majd a norvég és dán visszakozás miatt. A finnek a változó szovjet külpolitikai nyomás, míg a norvégok és a dánok az EGK nyitása miatt léptek vissza a NORDEK-től, de végül csak a dánok csatlakoztak az EGK-hoz, 1973-ban.

A hidegháború végével ismét megnyílt a lehetőség a széleskörű nemzetközi együttműködésre. Az Északi Tanács egyre fontosabb szerepet vállalt az EU-s politikák és irányvonalak alakításában Svédország és Finnország 1995-ös belépése után, és megindult a nyitás a volt keleti blokk államai felé, főleg a Baltikum (Észtország, Lettország és Litvánia) és Oroszország irányába. Ennek eredményeképp jött létre kormányzati szintű egyeztetési platformként 1991-ben a [Balti-tengeri Tanács](#) és 2003-ban a [Népegészségügyi és Szociális Jóléti Partnerség Északi Dimenziója](#).

Az Északi Tanács intézményei

Már a kezdetekkor létrejött a képviselői testület, élén annak elnökével, majd fokozatosan alakultak ki a különböző szakbizottságok. Az intézményi keretrendszer alapjait az 1962-es helsinki szerződés fektette le, mely később a minisztertanáccsal (1971) és a főtitkári (1971) pozícióval, valamint különféle gazdasági és kulturális intézményekkel bővült. (Az Északi Tanács teljes intézményi felépítéséhez lásd [ezt az ábrát.](#))

A minisztertanács

Ez a legfőbb kormányközi intézménye az Északi Tanácsnak, melyben mindegyik tagállam és autonóm terület képviselteti magát kormányfővel és szakminiszterekkel. A Tanács munkáját különálló titkárság és különféle szakértői bizottságok segítik. A [miniszterek tíz különböző politikai területért](#) felelnek 2-től 6 évig terjedő mandátummal: munkaerőpiac, fenntartható növekedés, mező-, erdő-, víz- és élelmiszergazdálkodás, nemek közötti egyenlőség, kultúra, környezet és klímavédelem, jogalkotás, egészségügyi és szociális ügyek, oktatás és kutatás, pénzügy. Ezeken felül létezik egy különálló Északi Együtműködési Bizottság ([The Nordic Committee for Co-operation](#)), amely a Tanács nemzeti kirendeltségeit koordinálja.

Az Elnökség

- info@meltanyosság.hu
- www.meltanyosság.hu
- 0630-311-1701
- 1149 NAGY LAJOS KIRÁLY ÚT 167. II. 23.

Az Északi Tanács egyik legfontosabb szerve az Elnökség ([Presidium](#)), amely tervezési, pénzügyi, kül- és biztonságpolitikai, valamint általános politikai és adminisztrációs feladatok ellátásáért felel. Az elnökség központja Koppenhágában van. Az éves közgyűlések közötti időszakban a nemzeti parlamentek és a balti államok között koordinációs szerepet lát el, valamint a minisztertanács felhatalmazásával döntéseket is hozhat. Az elnökség 11 főből áll, akiket egy évre választanak az őszi közgyűlésen, úgy, hogy mindegyik tagállam s politikai párt képviselve legyen. Az Elnökséget [az Északi Tanács elnöke vezeti](#), akit egy évre választanak meg, és mindig abból a tagállamból, amelyik az épp aktuális közgyűlés helyszínéül szolgál. Szerepe főleg reprezentációs és koordinációs: ő vezeti az elnökség találkozóit, állítja össze azok napirendjét a főtítkárral egyetemben, felügyeli az elnökség éves tervét, valamint rendszeres kapcsolatot tart fenn a nemzeti parlamentekkel és különböző nemzetközi szervezetekkel.

A képviselőtestület

Ez a tagállamok nemzeti parlamentjei közötti együttműködés legfontosabb intézménye. A testület [87 választott képviselőből áll](#), többségüket a nagy államok delegálják (teljes jogúak), kisebb részüket az autonóm régiók (társtagok). Hat különböző politikai csoportosulás működik, bennük a nemzeti parlamentek pártjainak delegáltjai képviseltetik magukat. Az erőviszonyok tekintetében a szociáldemokratáké a legnépesebb frakció, őket követik a centristák és a konzervatívok, majd a baloldali zöld és a szabadságpártiak, végül

az el nem kötelezettek. A plenárison belül főleg kétharmados többséggel születnek a döntések. Az állandó képviselők mellett megfigyelő és vendégstátuszúak is részt vesznek a testület ülésein; előbbiként a számik (lappok), utóbbiként a balti államok és Oroszország. A testület képviseleti irodákkal is rendelkezik mindhárom balti államban és a németországi Schleswig-Holstein tartományban.

A szakbizottságok

Az Északi Tanács egy választási és négy szakbizottsággal rendelkezik, melyek mindegyike Koppenhágában működik. Az utóbbiak (zárójelben főbb területeikkel) a következők: [Fenntartható Régió Bizottsága](#) (környezetvédelem, klímaváltozás, természeti erőforrások); [Tudás és Kultúra Bizottsága](#) (kultúra, kutatás és fejlesztés, oktatás, képzés); [Jóléti Bizottság](#) (a skandináv jóléti modell fejlesztése, fenntarthatósága); [Növekedési és Fejlesztési Bizottság](#) (munkaerőpiac, kereskedelem, ipar, energetika, IT és kommunikáció).

Az Északi Tanács eredményei

A több mint 60 éves együttműködés több jelentős eredményt is fel tud mutatni, amelyeket évtizedekkel később az Európai Unió is átvett és megvalósított (közös munkaerőpiac és schengeni térség). A két legkiemelkedőbb siker az [1954-ben létrejött Északi Munkaerőpiac és az 1958-ban bevezetett az Északi Útleví Unió](#). Az előbbi biztosította, hogy a skandináv államok polgárai engedély nélkül

dolgozhassanak egymás területén, az utóbbi értelmében igazolvány felmutatása nélkül lehetséges a régió határainak átlépése.

Gazdasági téren kiemelendő még a [Skandináv Beruházási Bank](#) (1975) és az [Északi Fejlesztési Alap](#) (1990). A Bank tagjait 2005-ig csak az Északi Tanács tagállamai alkották, amikor is kibővült a három balti állammal. Jelenleg mintegy 6,1 millió EUR jegyzett tőkével rendelkezik, különféle rövid és hosszú távú hiteleket és garanciákat ad a tagországoknak (kormányok, önkormányzatok, részvénytársaságok és pénzügyi intézetek számára). Az Alap a kelet-közép-európai régióra, a Balti- és Barents-tengerre, valamint az Északi-sarkvidékre [fókuszál](#), s főleg a környezetszennyezés és károsanyag-kibocsátás csökkentését tűzte ki célul. Kis és közepes méretű projekteket támogat, mintegy 400 millió EUR értékben.

Az Északi Tanács a gazdaság mellett a kultúra területén is komoly eredményeket ért el az [Északi Kulturális Alap](#) (1966) révén, amely a régió belüli és az országokon átívelő kulturális együttműködések legfőbb támogatója. Hasonló szerepet tölt be az oktatás területén a [NordForsk](#) (2005), amely leginkább a skandináv K+F és akadémiai világ katalizátoraként működik.

Visegrádi jövőkép: mi lehet, és mi nem lehet a V4-ből?

Az eddig leírtak alapján egy főleg kormányközi és tárcaközi együttműködésen alapuló, de lényegében háttérintézmények nélküli V4-ről és egy kiterjedt intézményi struktúrával rendelkező, de továbbra is jelentős kormányközi egyeztetéseken alapuló Északi Tanácsról

kaphattunk képet. Az alábbi táblázat jól szemlélteti a Visegrádi Csoport és az Északi Tanács közötti különbségeket:

	Visegrádi Csoport	Északi Tanács
Alapítva	1991	1971
Rendeltetés	Egyeztető fórum	Szakpolitikák menedzselése és egyeztető fórum
Elnökség	Rotáció a tagállamok között	Rotáció a tagállamok között
Közös költségvetés	Minimális (csak a Nemzetközi Visegrádi Alap számára)	Minden intézményt és programot érintő éves büdzsé
Képvisélet	Alkalmi delegációk	Állandó képviselőtestület
Politikai és adminisztratív intézmények	Nincs	Minisztertanács, Elnökség, Szakbizottságok, Titkárság
Gazdasági intézmények	CEFTA* (1992–2004)	Skandináv Beruházási Bank, Északi Fejlesztési Alap
Kulturális intézmények	Nemzetközi Visegrádi Alap	Északi Kulturális Alap
Civil díj	Van, egy kategóriában	Van, több kategóriában
Érdekeltség	Nyugat-Balkán és Kelet-Európa	Baltikum, Oroszország, fejlődő országok

A V4-ek két területen vannak jelentős lemaradásban, vagy ha úgy tetszik, az Északi Tanácshoz képest egy korábbi fejlődési szakaszban: az intézményekén és a szakpolitikákén. Persze, az Északi Tanács sem egyik napról a másikra vált egy széleskörű

kormányközi együttműködéssé, és ezt nem várhatjuk el a Visegrádi Csoporttól sem. Az eltelt majd három évtized (s főleg az utóbbi 10 év) és az Északi Tanács története arról tanúskodik, hogy hosszú távú stratégia hiányában aligha fejlődhet tovább a Visegrádi Csoport. Ilyen stratégiát azonban egyetlen elnökség sem terjesztett elő, mindazonáltal vannak jelek, amelyek a V4-es együttműködés mélyítésének irányába mutatnak. Ezek közül a legnyilvánvalóbb a [2013–2014 közötti magyar elnökség](#) hivatalos dokumentumának az a szakasza, amely konkrét javaslatot tesz egy Visegrádi Parlament létrehozására az Északi Tanács példája alapján. Eszerint ebbe az évente kétszer, tavasszal és ősszel összeülő parlamentbe mind a négy tagállam parlamentje azonos számú képviselőt delegál, akik a rotációs rendszerben működő elnökséggel és az ad hoc bizottságokkal együttműködnek, politikai pártoktól függetlenül. Ezt a javaslatot fejlesztette tovább a [2014. január 30-i V4-es Külpolitikai Bizottság elnökeinek nyilatkozata](#):

- Évente egyszeri találkozóra kerül sor a házelnökök tanácskozásával egybekötve az épp aktuális soros elnökséget adó tagállamban.
- A legfontosabb együttműködési területek a kül- és biztonságpolitika, gazdasági és régiófejlesztési kérdések.
- [Kialakítandó bizottságok](#): Európai Ügyek Bizottsága, Külügyi Bizottság, Gazdasági Bizottság, Védelmi Bizottság, Agrár Bizottság, Családügyi Bizottság.
- A tagállamok legfeljebb 10 fős parlamenti képviselői delegációt küldhetnek, bizottságonként minimum két főt.

A [2014. február 27–28-as V4-es házelnöki találkozón](#) az aktuális soros elnökséget adó tagállam belátására bízták a közös plenáris ülés összehívását. Ezzel végső soron az eredeti kezdeményezést elvetették, és egy jóval egyszerűbb keretet adtak az egésznek, amelyet így már nem is lehet Visegrádi Parlamentnek nevezni. Pozitívum, hogy a bizottságok legalább létrejöttek, és a [2018-as magyar elnökség](#) idején legalább egyszer összeültek. A Visegrádi Parlament elvetésének okára meglehetősen nehéz fényt deríteni, hiszen az erről szóló találkozókról általában csak egy hivatalos sajtónyilatkozat született. Mindenestre az eredeti magyar kezdeményezés nem kapott kellő támogatást. [2016-ban a lengyel elnökség](#) is próbálkozott egy hasonló ötlettel: Romániával és Ukrajnával kívánta volna bővíteni a virtuális Visegrádi Parlamentet, de ebből sem lett semmi.

A V4-es országok vezetői ugyan folyamatosan hangsúlyozzák a közép-európai térség európai jelentőségét és az együttműködés fontosságát, ám mit sem ér a retorika, ha nincs közös stratégia és megfelelő intézményes keret. Az Északi Tanács modellje pont azt a folyamatosan fejlődő, kormányközi és intézményesült kooperációt testesíti meg, amely a Visegrádi Együttműködés is lehetne. Ez – féltreteve [bizonyos jóslatokat](#) – a gyakorlatban egy állandó Minisztertanács, intézményesített Elnökség, állandó Titkárság, Visegrádi Parlament és szakbizottságok létrehozását jelentené. Mindez természetesen a mostaninál több erőfeszítést igényel mind a négy tagállam részéről.

Hogy erre hajlandók lesznek-e, az azon is múlik, hogy Merkel után mi lesz a kétsebességes Európáról formálódó elképzelés sorsa.

Prága és Pozsony (főleg az utóbbi) ugyanis a mag-Európa létrejöttében bízik, és a német–francia tengellyel való együttműködés mellett [teszi le a voksát](#); emiatt a Visegrádi Csoport jelenlegi állapotának fenntartásában érdekelt. Ám ha valamilyen oknál fogva Berlin visszavenne az integráció elmélyítését szorgalmazó politikájából, akkor az felértékelheti a visegrádi együttműködést és annak elmélyítésében rejlő lehetőségeket Prága és Pozsony szemében egyaránt...

Összegzés

Elemzésünkben bemutattuk és összehasonlítottuk a Visegrádi Csoport és annak dokumentumaiban rendszeresen hivatkozott Északi Tanács múltját és jelenét. Egy több mint 60 éves együttműködés összevetése egy majd 30 évessel meglehetősen méltánytalannak tűnhet, de az kimondható: az Északi Tanács első 30 éve oly meghatározó volt a szervezet felépítésre és céljaira nézve, amelyhez képest a Visegrádi Együttműködés három évtizede eltörpül, mondhatni elszalasztott lehetőségek időszaka volt – igaz, nem teljesen eredménytelen: vannak olyan, Északi Tanács által inspirált mozzanatok, amelyek az együttműködés elmélyítésének irányába mutatnak. Hogy mindebből mi lesz, hogy miként alakul az közép-európai együttműködés jövője, az a külső ösztönző vagy gátló tényezők mellett leginkább azon múlik, hogy milyen vezetők lesznek majd négy, nyolc és tizenkét év múlva Budapesten, Pozsonyban, Prágában és Varsóban, s látnak-e potenciált a régiókban, a régiós együttműködésben az aktuálpolitikai és a partikuláris érdekeken túl.